

Manufakturen i Taastrup

Henny Degn / Vilfred Friborg Hansen

(Artiklen i sin helhed og med billeder kan ses i "Folk og Liv 2014", Boggalleriet Rønne 2014)

Henny Degn var barn i Taastrup i 1940'erne og 50'erne. På det tidspunkt var der for længst bebygget langs den nye Ebeltoftvej, og der var et efter forholdene rigt butiksliv, på trods af nærheden til det noget større Feldballe. Købmandsgården var oprettet før århundredskiftet 1900 af købmand Danielsen og omkring 1908 solgt til købmand Haagensen. Muligvis var det Haagensen, der oprettede manufakturhandelen omkring 1910, men senere blev den drevet af fru Glavind, derefter fru Taarup, og efter hende fru Madsen, der var Hennys mor. Man kunne godt tale om et "Gammel Taastrup", den gamle landbrugs-landsby, nede omkring Søgaardsvej, og et "Ny Taastrup", en slags "stationsby" eller "landevejsby", med trafik og handel, oppe langs Ebeltoft-landevejen. Henny Degn fortæller:

Vi boede midt i byen i det nuværende Ebeltoftvej 20, lige på hjørnet, der hvor vejen til Møllerup går op ad bakke og på modsatte side vejen ned i byen ud mod flyvepladsen - dengang hed det ikke "lufthavn". Mor havde byens manufakturhandel. Det var dog far, der havde næringsbrevet, for det var ikke almindeligt, at det var en gift kvinde, der stod noteret på et så vigtigt dokument.

Jeg blev født 13. december 1939, hvor mor lige havde overtaget manufakturforretningen, og hun havde bestemt ikke tid til at ligge i barselseng i en uge, som det var skik og brug dengang, for så ville hun gå glip af julehandelen. Min moster var kommet for at hjælpe til, men mor stod op i "utide" for at sikre julehandelen, og det viste sig, at det skete der ikke noget ved. Pudsigt nok talte man dengang meget om, at polakkerne kunne gå i roerne dagen efter en fødsel, men det regnedes for farligt og uansvarligt, hvis danske kvinder skulle komme i tanker om noget lignende. Jeg har tit tænkt på, at det måske var en regel, der var lavet for at beskytte kvinden, der jo ofte havde flere småbørn og meget at gøre i dagligdagen.

Der var et rigt forretningsliv i Taastrup dengang, og vi regnede i det daglige de to nabobyer Taastrup og Feldballe nogenlunde lige store – blot gjorde det, at Feldballe havde både kirken, præsten og skolen, at den i folks bevidsthed var mere anselig end Taastrup. Brugsen i Feldballe og købmandsgården i Taastrup var nogenlunde lige store, og vi havde både møller og smed, mens Feldballe ikke havde nogen af delene. Feldballe havde et missionshus, men vi havde forsamlingshuset.

Der var mange børn i byen, vi legede rundt omkring på vejene, og der var ikke en have, jeg ikke kendte.

Under krigen og årene lige efter var der god handel i forretningen, men så fik folk bil og begyndte at tage ind til de lidt større byer, så det blev mere strømper, undertøj, uldgarn og stof til sykursus, vi handlede med. Mor lærte mig lidt om, hvad der kunne passe sammen. F. eks. skal striber gå på langs, hvis man er kraftig, og så må tøjet heller ikke være for kraftigt, som f. eks. riflet fløjl, der er uegnet til kraftige damer. Det kom jeg gruelig galt af sted med engang jeg passede forretningen. Mor var ved damefrisør - så kom en tyk kone og skulle have stof til en kjole, hun ville gerne have riflet fløjl, og så sagde jeg... det jeg ikke skulle have sagt: "Det er kun til slanke damer". Hun gik, og klagede senere til mor.

Far havde først vognmandsforretning - garagen er der stadigvæk (se engang hvor små lastbilerne var dengang). Senere blev han tørvefabrikant, solgte formbrændselspressere, havde en lille fabrik ved Rostved, hvor jeg husker, at en af arbejderne mistede en finger i pressen. Han var også entreprenør på et tidspunkt, han lavede Vedøvejen ved Kolind. Han opkøbte kartofler hos landmændene og leverede dem til forskellige gartnere i Aarhus. Når de var sorterede og kommet i sække, kom vognmanden fra Kolind og kørte dem til Aarhus. Fra november og til juleaften var det juletræstid, leveringerne til København startede tidligt, derefter var det Aarhus, der skulle have leveringer flere gange om ugen. Alle de forskellige arbejdsområder gjorde, at der kom mange forskellige folk i vores hjem.

Illustration:

Taastrup købmandsgård ca. 1955. Egnsarkivet.

Vi var min søster Jytta, far og mor, og så havde vi Kristian "Rørmand" boende hos os, han var chauffør for far, inden de flyttede til Taastrup, og så blev han boende hos os hele livet. Han var født uden for ægteskab og hans mor døde af tuberkulose. Han voksede op ude på sandet (Taastrup Sande / Granskov), hvor hans mors forældre havde en gård, der senere blev overtaget af en datter Sørine, der mistede sin første mand, Skousen, og derefter fik en bestyrer, som hun senere blev gift med (Bertil Poulsen). Deres datter mistede også sin første mand og blev derefter gift med sin svoger, og de overtog gården. Kristian var arbejdsmand, det meste af tiden arbejdede han for vejfirmaet "Dammand" og lagde asfalt ud.

Vi var ofte mange, for far havde en bror, der blev enkemand, og der var fire børn. De boede hos os i perioder, det gjorde deres far også. Han var en meget humoristisk mand, men mistede to koner og havde derefter svært ved at komme i gang med noget. Engang faldt han ned af trappen og mor hørte det, så hun lukkede forsigtigt køkkendøren op, da kom han susende ned ad trappen og ramte løberen og forsatte ud på cementtrappen, men idet han susede forbi mor, hilste han lige i farten.

Naboerne

Som naboer mod nord havde vi vognmand Haagensen, senere Kruse, med sønnerne Verner og Leo. Ud over at drive vognmandsforretning kørte han også taxa, han købte en Costumline turkisfarvet stor amerikanervogn, den kunne køre så stærkt, at det næsten føltes som om den bakkede, når det var den tilladte hastighed, det var max 60 km i timen dengang. Leo og jeg kørte engang en tur til Møllerup i deres personbil, Leo måtte sidde på en pude for at nå rettet, han var nok 12-13 år og jeg 8-9 år, det må have været et kønt syn. Fru Kruse kørte også taxa med Costumlinen, og hvis det var nødvendigt, kørte hun lastbil.

Senere byggede Else og Børge Jensen et hus, mellem os og Kruses. De købte en grund af far, den lå mellem smeden og os. Der var en "kirkesti" mellem smeden og os, der gik videre langs skel til Ærtebjergvej, den blev vist slettet, da grunden blev solgt. I deres nye hus indrettede de også fagforeningskontor, da var Børge blevet ansat ved Hedeselskabet, og arbejdede sammen med Aage, da vi blev gift. De tog rundt omkring på Djursland for Hedeselskabet og pløjede op til fredskov og privatskove.

Illustration:

Ebeltoftvej i Taastrup i 1960erne. Manufakturhandelen yderst til venstre i billedet. Egnsarkivet.

Mod Ebeltoftsiden var vores nabo smeden, Leo Bakmand. Han havde altid en svend (Aage Ekstrøm, og elev Ole Bøll) der boede i den ene ende af smedjen. Smedjen havde et overdækket stykke, inden man gik ind til essen. Der stod smeden, når der skulle skos heste - det kunne udvikle sig dramatisk. Smedens mor boede i huset hos ham og Nanny, det var vist ikke altid rart for Nanny, hun kom tit ind og snakkede med mor (hun var børnehjemsbarn, hendes mor var vist skuespiller). Under halvtaget ved smedjen stod de unge mænd og drak øl, når der var bal i forsamlingshuset, for det var ikke tilladt at nyde øl i forsamlingshuset. Senere lavede Leo tankstation og nedlagde smedjen. Leo vandt engang Danmarksmesterskabet i motorløb (det blev der ikke gjort det helt store ud af - han skulle hellere passe sin forretning, mumlede nogen). Deres søn hedder Jens, han fik en motorcykelslæde, som hans far lavede. Det så flot ud, når han kom kørende, mens vi andre lå på maven på vores slæder. Han har vundet Danmarksmesterskabet i motorcross i 2011 og har i øvrigt haft hvidevareforretning i Skrejrup, med reparationsværkstedsvogn, en rigtig rar fyr.

Længere henne var slagteren, det var Ebeltoftvej 30. Siden hen flyttede Torkild og Erna Knudsen derop nede fra byen og indrettede skomagerværksted, og han startede med at lave træsko, der blev meget efterspurgt. Træskomageren holdt ved til langt op i 1970'erne, måske senere.

Huset derefter var savskærer Mikkelsen (bror til slagter Mikkelsen i Feldballe og til Torkilds kone Erna). Han var gift med Paula, der tog lærereksamen i en meget sen alder. De havde børnene Kirsten, Bodil, Mogens og Dorthe, der gik i Trustrup Privatskole, lige som Jytta og jeg også gjorde. Savskærer Mikkelsen lavede fiskekasser, og ellers kom folk og fik skåret træ op til forskellige ting - og så kørte han taxa.

Ved siden af dem var der Taastrup Motormølle, Ebeltoftvej 40. Her kom landmændene og fik malet korn. Der handledes også med grovfoder. Deres børn var noget ældre end os, men den ene hed Anna og den anden vist Sigge.

I det sidste hus til Ebeltoftsiden var der Taastrup Handelsgartneri. Gartner Christen Christensen var en søn fra posthuset i Feldballe. Han producerede asparges ude på Tåstrup Sande, de blev sendt til auktionen i Aarhus med Gregersens fragtbil hver dag i de seks uger, der blev stukket asparges. Da var de flere kvinder ansat til at stikke aspargeserne. Gudrun Rasmussen, der var gift med Sigvald Tømreren fra Feldballe, var fast ansat det meste af året. Der var også en elev - det var Konrads søn fra Lytteposten, han var gartneren ikke glad for, så da han bad om en anbefaling, skrev gartneren: "Han har været her i seks måneder og han har spist godt og sovet godt". Lytteposten var et hus tyskerne havde bygget for at kunne aflytte meldinger, derfor blev det ved med at hedde det - det ligger lige oven for gartneriet og er nu beboelse. Gartneren solgte på et tidspunkt en byggegrund til Svend Pedersen fra Feldballe Bakker, som så byggede en aftægtsbolig der, lige ud til Ærtebjergvej. Senere overtog hans søn Håkon og Elin Pedersen huset, så det blev det sidste hus på den side i Taastrup.

Billede:

Smed Leo Bakmand Skovsen ændrede i 1966, hvor færgetrækkene fra den nyoprettede Molslinje begyndte at komme gennem Taastrup, den gamle smedje til autoværksted og benzinstation. For en halv snes år siden var det slut med benzinen, men der er stadigvæk autoværksted (Mørchs Auto, Ebeltoftvej 24). Billedet her er fra 1990'erne. Egnsarkivet.

Overfor

På den modsatte side af vejen skal nævnes forsamlingshuset, der lå skråt over for os. Men det har sin helt egen historie. Men spændende var det at følge med i, hvem der gik hjem med hvem efter ballerne...

Efter forsamlingshuset til Røndesiden boede murer Bowsen Petersen med sønnerne Martin og Karl. En anden søn Alfred boede nede i byen. Deres hus blev taget af tyskerne under krigen. Det blev beboet af de tyske telefonpiger, der arbejdede i forsamlingshuset, der var konfiskeret af tyskerne.

Herefter er der snedker Poulsen, Ebeltoftvej 15. Han var en "fin" mand. Hver morgen kunne vi høre ham spille på orgel og synge til, inden han gik ned på værkstedet. Mor skulle have nye reoler i butikken, og Poulsen kom og talte med hende om det og sluttede: "Jae, det kan jo laves, men det bliver jo dyrt, fru Madsen". Det sagde han altid, når han skulle lave noget. Han var gift med Anne Mette, som var en sød og snakkesalig kone.

Nu er vi ved vejen ned i byen, men går først lige over til Ane og Vilhelm Rasmussen i nr. 13. Vilhelm var ansat på Møllerup og passede vandmøllen i Tåstrup. Når der var stille vejr blev motoren startet - ellers var det vinden, der fik møllen til at trække vand op. Den peb meget, jeg fornemmer stadig den pibende lyd. Vi børn løb somme tider op og lukkede lugen op oven i den store vandbeholder, og så plumpede vi sten ned i den. Det gav nogle mærkelige lyde. Lågen var let at åbne, men der var mærkeligt nok ikke nogen, der faldt derned. Ane og Vilhelm Rasmussen havde en søn Sigvald og en datter Anna. Anna var ansat ved mor en periode - en rigtig sød og meget dygtig pige, som desværre fik leddegigt.

Efter deres hus var der en vej ned i byen, ned til det gamle Taastrup, og her var købmandens lagerbygning med hejseværk i gavlen, så landmændene kunne få deres korn hejst op, og så kunne de fortsætte ned i byen, uden at de skulle vende vognen. Ja, nu er vi jo hos købmanden, han hed Haagensen, og var far til Arne, Hans og Alfred Haagensen. Arne Haagensen overtog forretningen efter sin far, en anden bror blev købmand i Femmøller, en søster blev gift med en købmand i Aarhus, og en søn havde en gård i Tirstrup. Senere overtog købmand "Philipsen og Nielsen" forretningen, Nielsen var søn af "Klemen" i Kejlstrup, Philipsen var hans svigerfar. De var nogen af de første, der fik fjernsyn - vi var somme tider derhenne, når der var fodbold.

Dengang handlede man på kredit. Ved nytårstide blev der så gjort op, og det der var købt i årets løb, blev modregnet af de leverancer af korn, der var leveret. Kunne man ikke betale, blev der lavet en veksler. Købmanden handlede også hos mor og modsat, det samme med gartneren og skomageren. Næsten alle havde husdyr, så hos mølleren købte man også hønsefoder m.m.

(Skrevet af Vilfred Friborg Hansen til "Folk og Liv 2014", Boggalleriet Rønde, hvor artiklen i sin helhed kan ses sammen med billeder).